

<http://www.diva-portal.org>

This is the published version of a paper published in *Nordisk Försäkringstidskrift*.

Citation for the original published paper (version of record):

Kleverman, A., Lönnborg, M. (2015)
Svenska Försäkringsföreningen ur ett historiskt perspektiv.
Nordisk Försäkringstidskrift, (4)

Access to the published version may require subscription.

N.B. When citing this work, cite the original published paper.

Permanent link to this version:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:sh:diva-28945>

Nordisk försäkringstidskrift

Ett samarbete mellan försäkringsföreningarna i Danmark, Norge och Sverige

Senaste numret

Läs direkt på webben eller skriv ut artiklarna

Sök artikel

Använd fritextfältet eller sök på t ex kategori och språk

Kontakta oss

Kontaktauppgifter och information om Nft.nu

Aktuellt

Försäkringsföreningarnas övriga utbud

FÖRFATTARE

Anders Kleverman

Mikael Lönnborg

FAKTA

Utgåva: 4 /2015

Språk: Svenska

Kategorier: Försäkringshistoria

DELA ARTIKELN

Gilla Bli den första bland dina vänner att gilla detta.

[Skriv ut artikel](#)

Svenska Försäkringsföreningen ur ett historiskt perspektiv

Svenska Försäkringsföreningen (SFF) är en av de äldsta fortfarande verksamma branschorganisationerna i landet. Rörelsen har sedan starten 1875 drivits ideellt och överlevt tack vare ett effektivt kansli och insatser från ett stort antal representanter från branschen. Svenska Försäkringsföreningen har varit en organisation som möjliggjort en social mötesplats, drivit branschfrågor, bidragit med utbildning, delat ut stipendier och utmärkelser, publicerat statistik och artiklar, samt varit en faktor som alltid sett försäkringsmarknadens sunda utveckling som en avgörande målsättning. Efter 140 år med olika inriktningar så kan sägas att det för närvarande finns följande nio områden för Svenska Försäkringsföreningen som är dess huvudsakliga uppgifter:[\[1\]](#)

- Medlemsmöten

- Organisering av internationella studieresor
- Utdelning av priser
- Stipendier för forskning eller utbildning och årliga utmärkelser
- Nordisk Försäkringstidskrift www.nft.nu
- Utbildning
- Förlag med försäkringslitteratur
- Platsannonsersajten www.forsakringsjobb.se
- Stiftelseadministration

Svenska Försäkringsföreningens syften och uppgifter har delvis förändrats under de 140 år som passerat sedan initieringen. Från början agerade föreningen främst som ett yrkesskrå med målet att fungera som en social mötesplats där man under relativt fria former kunde diskutera försäkringsrelaterade frågor. Ett mycket viktigt område som diskuterades inom föreningen under slutet av 1800-talet var hur man borde utforma en statlig reglering som kunde eliminera negativa tendenser på den nästan helt oreglerade försäkringsmarknaden. Genom åren har föreningen förutom att den fungerat som diskussionsforum även varit remissorgan, utbildningsenhet och informations- och upplysningsbyrå.

Med tanke på att förutsättningar självklart har förändrats kraftigt under den långa perioden som SFF har funnit så kan vi få en indikator på föreningens förändrade omständigheter genom att titta på hur stadgarna har förändrats över tid. En jämförelse mellan föreningens första och nuvarande stadgar (se box 1 och 2) visar emellertid en relativ stor överensstämmelse med dess viktigaste syfte; att verka för en sund och ändamålsenlig utveckling av försäkringsväsendet. Därför kommer vi i denna artikel att diskutera de olika medlen som föreningen använts för att nå detta övergripande mål, vilket också ger en fingervisning om hur föreningen har utvecklats och förändrats.

Historia

För att sätta in föreningen i ett större sammanhang är det nödvändigt att diskutera branschens framväxt och bakgrunden till föreningens bildande. Det moderna försäkringsväsendet grundades 1855, då det första försäkringsaktiebolaget Skandia bildades. Industrialiseringen ökade behovet av att försäkra lösöre och fast egendom och i långsam takt växte också intresset för livförsäkrings- och pensionssparande. Eftersom Skandia var det första aktiebolaget på marknaden var det extremt viktigt att få allmänhetens legitimitet. För att uppnå så stor stabilitet som möjligt valdes en lösning med ett så kallat blandat bolag där Skandia sålde såväl brandförsäkring som livförsäkring, särskilt med hänsyn till att den sistnämnda branschen ansågs vara så riskfylld. Grundfonden sattes också till ett mycket högt belopp, 15 miljoner riksdaler riksmünt. Emellertid betalades endast en tiondedel av aktiekapitalet medan den återstående delen –

grundfondförbindelser – skulle betalas in vid behov. År 1866 grundades det andra aktiebolaget, Svea i Göteborg som också blev ett blandat bolag och grundfonden sattes till ett något mindre belopp, 10 miljoner riksmünt (även där betalades bara en tiondel av kapitalet).^[ii]

Tanken var att en kombination av brand- och livförsäkring innebar en större finansiell stabilitet för bolagen och borgade för en långsiktig överlevnad. Detta skapade emellertid en debatt om två så olika verksamheter verkligen borde drivas inom samma organisation. Särskilt i samband med större stadsbränder i slutet på 1860-talet framkom frågetecken om det var sunt att blanda dessa försäkringsformer. Med tanke på att livförsäkringskontrakt kunde löpa under mycket lång tid föreföll det mer fördelaktigt att särskilja liv- och skadeförsäkring. Dessutom visade stadsbränderna att det var enklare att kalkylera livförsäkringspremier än för skadeförsäkring. Avslutningsvis så var överskotten inom livförsäkring betydligt högre än för skadeförsäkring för perioden 1855 till 1870, vilket ökade intresset för att etablera renodlade livförsäkringsbolag.

Det ska också nämnas att försäkringsmarknaden i slutet på 1860-talet skakades av flera skandaler inom livförsäkringsbranschen. Det var främst två utländska livbolag, Albert och European, också verksamma i Sverige, som tvingades ställa in sina betalningar, vilket drabbade ett stort antal försäkringstagare. Samtidigt satte industrialiseringen i gång på allvar i Sverige och förändrade samhällets struktur, vilket ökade efterfrågan på nya livförsäkringsaktörer.

År 1871 bildades Sveriges första renodlade livförsäkringsaktiebolag, Nordstjernen, i Stockholm under ledning av Otto Samson. Redan 1873 grundades ytterligare ett renodlat livförsäkringsaktiebolag i samma stad, Thule.^[iii] Med tiden framstod den så kallade separationsprincipen, det vill säga en formell uppdelning mellan liv- och skadeförsäkring som en förnuftig princip och endast ett nytt bolag, Skåne i Malmö, fick 1884 tillstånd att driva blandad försäkringsverksamhet.^[iv]

Den svenska försäkringsmarknaden kännetecknades inledningsvis av ett nära samarbete. Skandia och Svea hade ett nära samarbete, där Svea fick uppgifter om beräkningsmetoder, utformning av blanketter, instruktioner till agenter och annan information som var nödvändiga för att driva försäkringsrörelse. Samarbetet syftade främst till att forma en allians mot och driva ut utländska försäkringsbolag, vilka vid denna tid var helt dominerande, från den svenska marknaden. När Nordstjernen kom in på marknaden blev bolaget snabbt införlivad i samarbetet men när Thule bildades fanns ett utbrett misstroende gentemot bolaget. Thule var liksom Nordstjernen ett renodlat livförsäkringsaktiebolag men introducerade en nyhet som verkligen utmanade de äldre bolagen. Thule utlovade försäkringstagarna en del i bolagets vinst – efter att reservfonden hade byggts upp. Dessutom skulle kunderna få välja en revisor (av tre) för att öka insyn i bolagets verksamhet. Det var emellertid vinstdelningen – vilken enligt kritikerna skulle urholka bolagets soliditet – som kom att bli en stridsfråga och ledde till en pressfejd. På ena sidan stod Otto

Samson, vd för Nordstjernen som använde den unge, sedermera kände författaren August Strindberg, då redaktör för Svensk Försäkringstidning, för att misskreditera Thule. På den andra sidan stod Hugo Gyldén, aktuarie för Thule, som svarade på kritiken med ironi och humor, vilket ledde till ytterligare och kanske inte så genomtänkta kommentarer från Strindberg. Det hela slutade med att Thule föreföll vara ett bolag som hade framtiden för sig och Strindberg lämnade försäkringstidningen och striden ebbade ut.^[v]

Trots att striden kulminerade sommaren 1873, förefaller detta inte ha påverkat relationen mellan Nordstjernen och Thule. En faktor som bidrog till att öka samförståndet på marknaden var att det saknades en särskild lagstiftning för försäkring. År 1874 gick sjöförsäkringsbolaget Neptunus i konkurs då man expanderat allt för kraftigt i såväl Sverige som utomlands med alltför begränsade resurser. Det blev tydligt att branschen behövde en speciallagstiftning för att undvika konkurser i framtiden som kunde skada hela försäkringsmarknadens förtroende bland allmänheten. Det behövdes helt enkelt en branschorganisation som kunde driva branschens gemensamma frågor och utgöra en mötesplats för marknadens aktörer. Viktiga aktörer blev – trots den tidigare hätska debatten – bland annat Otto Samson och Hugo Gyldén.

Resultatet blev bildandet av Svenska Försäkringsföreningen (SFF) (ursprungligen Försäkringsföreningen i Stockholm) den 8 februari 1875 av 5 stiftare som dragit upp riktlinjerna för verksamheten och samtidigt kommit överens om att invälja 13 medlemmar i föreningen. Stiftarna vara följande personer:

- Frans W. Hultman (en av civildepartementets – dåvarande försäkringsinspektionen – utsedda inspektörer samt aktuarie hos Skandia)
- Hugo Gyldén (professor i astronomi, Thules aktuarie),
- Otto Samson (vd Nordstjernen)
- Eugén Samson (senare vd för Fylgia och Sverige/Fenix), och
- Axel Edström (vd Thule).

Föreningens syfte var att agera som diskussionsforum för försäkringsintresserade personer, öka samarbetet för gemensamma försäkringsvillkor och premier, samt att verka för en sund och ändamålsenlig utveckling av det enskilda försäkringsväsendet i Sverige. Det var tydligt att föreningen framför allt hade en tydlig koppling till huvudstaden men 1919 ändrades organisationens namn till Svenska Försäkringsföreningen för att tydliggöra att föreningen var en nationell angelägenhet.^[vi]

Det ska också nämnas att Sverige var det första skandinaviska landet med en försäkringsförening

Det ska också påpekas att Sverige var det första skandinaviska landet med en försäkringsförening.

Likartade organisationer bildades i Danmark 1883, i Norge 1900 och 1911 i Finland. De flesta nordiska föreningarna bildades med den svenska föreningen som förebild och det växte fram ett tydligt samarbete mellan de nationella föreningarna, vilket vi återkommer till senare. *[vii]*

I box 1 och 2 finns ett utdrag ur föreningens stadgar från dels 1875 och nu gällande från 2012. Det finns mycket som överensstämmer mellan de olika stadgar och framför allt de aspekter som handlar om att bidra till en sund utveckling av försäkringsmarknaden. Däremot har många av de uppgifter som tidigare ingick i stadgarna försvunnit över tid i takt med att föreningens uppgifter har förändrats.

Box 1: Svenska Försäkringsföreningens stadgar 1875 (1875-02-08. 1875-03-08.)

§ 1. Föreningens ändamål är: att medelst personligt sammanträffande bereda tillfälle åt för försäkringsväsendet intresserade personer att utbyta tankar och åsikter om till facket hörande frågor.

att i sin mån söka verka för den för försäkringsväsendets framgång nödiga enighet och sammanhållning i bolagens och andra försäkringsanstalters villkor och bestämmelser.

att afgiva yttrande om de försäkringsväsendet rörande ämnen, hvarom till föreningen göres framställning, samt

att arbeta för ändamålsenlig utveckling af försäkringsväsendet i vårt land.

§ 7. Vid ordinarie sammankomst kan till ny ledamot af Föreningen inväljas den, som vid föregående sammanträde därtill blifvit föreslagen; valet sker medelst slutna omröstning, och erfordra minst två tredjedelar af de afgifna rösterna för att vara berättigad att såsom ledamot inträda i föreningen.

Box 2: Svenska Försäkringsföreningens stadgar (beslutade av föreningens årsmöte 2012)**§ 1. Föreningens syfte**

Svenska Försäkringsföreningen är en ideell förening för personer, intresserade av den enskilda försäkringsverksamhetens olika områden.

Föreningen har till syfte att verka för en sund och ändamålsenlig utveckling av försäkringsväsendet i vårt land.

Detta syfte söker föreningen förverkliga bl a på följande sätt:

a) genom information och diskussion i ämnen av betydelse för försäkringsverksamheten;

b) genom utgivande av skrifter av särskilt intresse för försäkringsverksamheten samt genom att på olika sätt stödja utbildning i försäkring;

c) genom samarbete med övriga försäkringsföreningar i de nordiska länderna, avseende bland annat främjande av försäkringsvetenskaplig forskning, utbyte av föredragshållare och stipendiater, anordnande av gemensamma möten och

utgivande av Nordisk Försäkringstidskrift;

d) genom stöd till forskning och utveckling inom försäkring via fonder och stiftelser, vilkas förvaltning uppdragits åt föreningen.

§ 2. Medlemskap

Anställd hos i Sverige verksam försäkringsföretag antas efter personlig anmälan som medlem i föreningen. Medlem, som ej erlagt i § 9 föreskriven avgift för löpande år, anses vid årets utgång ha utträtt ur föreningen.

Juridisk person kan av föreningsstyrelsen inväljas som företagsmedlem i föreningen. Föreningsstyrelsen fastställer medlemsavgiften för företagsmedlemmar.

Medlem kan uteslutas ur föreningen genom beslut av föreningsstyrelsen. Därvid krävs att beslutet biträdes av föreningsstyrelsens samtliga närvarande ledamöter.

Skall fråga om uteslutning av medlem förekomma på sammanträde med föreningsstyrelsen, skall detta anges i kallelsen till sammanträdet. Fråga om uteslutning av medlem får endast behandlas vid sammanträde med föreningsstyrelsen.

Som tidigare nämnades, att försäkringsväsendet vid mitten av 1870-talet saknade ett statligt regelsystem medförde att bolagen på ett tydligt sätt samarbetade för att stabilisera marknaden. Skälet till att skapa vissa gemensamma bestämmelser var att legitimera försäkringsverksamheten och helt enkelt få allmänhetens förtroende för deras produkter. Det viktigaste motivet till bolagens strävan efter en generell försäkringslagstiftning var antagligen att den oreglerade marknaden riskerade att överetableras, vilket skulle ha inneburit lägre avkastning för de existerande aktörerna. Regleringarna skulle kunna tolkas som höjning av inträdesbarriären, vilket skyddade de etablerade försäkringsbolagen från potentiella konkurrenter. En ännu viktigare anledning till stiftandet av föreningen var att man saknade effektiva spelregler, vilket kunde ha utmynnat i en förödande konkurrens som i sin tur kunde ha utgjort dödsstöten för den relativt nya näringen.^[viii]

Det har funnits ansvarsområden som både tillkommit och försvunnit från föreningens målsättning. Ett område som var viktigt inledningsvis var således att få till stånd en för försäkringsväsendet särskild lagstiftning. Efter förslag från föreningen inrättades 1887 provisorisk lagstiftning, vilket kan förklaras med att avsikten var att upprätta ett gemensamt regelverk i Danmark, Norge och Sverige. I och med den första försäkringsrörelselagstiftningen 1903 (samtidigt i Danmark men fördröjdes i Norge fram till 1911) förändrades föreningens inriktning till att lämna förslag om reformer av lagstiftningen. Denna uppgift accentuerades 1922 då föreningens stadgar fastställde att man skulle ta initiativ till reformer av lagstiftningen och även avge yttranden i fackfrågor.

En av de viktigaste juridiska frågorna under 1920-talet var utformandet av det som senare blev 1927 års försäkringsavtalslag. På 1930-talet var föreningen också en viktig mötesplats för att diskutera motåtgärder mot de politiska initiativen för att nationalisera försäkringsväsendet. Det gällde främst att finna metoder att rationalisera driften och reducera de administrativa kostnaderna för att härmed visa att de politiska argumenten om låg effektivitet inom näringen var överdrivna. Denna uppgift överfördes från SFF 1935 till den så kallade Centralkommittén, vilken var föregångare till det år 1937 bildade Svenska

Försäkringsbolags Riksförbund (idag Svensk Försäkring).^[ix]

En av Försäkringsförbundets första uppgifter var således att fördjupa motståndet mot en nationalisering. Försäkringsförbundet övertog också Svenska Försäkringsföreningens tidigare ansvar för att avge yttranden i fackfrågor och ta initiativ till reformer av försäkringslagstiftningen.^[x]

En tidigare viktig del av föreningens uppgifter har varit att öka medlemmarnas kompetens. Från 1916 bedrevs en omfattande utbildningsverksamhet för anställda på företagens huvudkontor såväl som i fältverksamheten. Utbildningen sköttes av Svenska Försäkringsföreningens utbildningsnämnd. Särskilt på 1930-talet satsades kraftfullt på att utveckla ett utbildningsprogram som med både generella och specialiserade kurser riktade sig till en stor del av de anställda inom branschen. För att ytterligare utveckla denna verksamhet, skapades 1952 ett separat institut för utbildning av anställda inom privat försäkring, Institutet för Försäkringsutbildning (IFU). Nästa förändring genomfördes 1969, då övertogs den branschgemensamma yrkesutbildningen av Försäkringsbolagens förhandlingsorganisation (FFO), Kooperationens Förhandlingsorganisation, Försäkringstjänstemannaförbundet (FTF) och Försäkringsanställdas Förbund (FF).^[xi]

I mitten på 1980-talet skedde nästa förändring, då IFU ombildades till ett aktiebolag som i huvudsak ägdes av ledningen och verksamheten drevs i konkurrens med andra utbildningsföretag. År 2005 såldes IFU till IFL vid Handelshögskolan i Stockholm och blev en del av Handelshögskolans institut för yrkesinriktning utbildning. Denna förändring bidrog till att öppna nya möjligheter för Svenska Försäkringsföreningen (via dotterbolaget KNS Service AB) att erbjuda utbildningstjänster, vilket vi återkommer till.

Medlemskåren

Under mer än 130 år fanns endast personligt medlemskap inom föreningen. En ideell förening är till mångt och mycket ytterst beroende av att man kan erhålla stöd från enskilda individer, som genom medlemskapet manifesterar sitt engagemang för verksamhetens syfte. En viktig sak för att fastställa detta är att titta på antalet medlemmar. Det har funnits perioder, t.ex. under slutet av 1800-talet då aktivitetsnivån inom föreningen var mycket begränsad. Även metoden för att nyrekrytera medlemmar var ett relativt trubbigt instrument för snabb expansion. Till att börja med skedde nyrekryteringen genom förslag från två medlemmar och den sökande behövde också stöd från två tredjedelar av föreningens medlemmar för att kvalificera sig för medlemskap.

Från 1875 och fram till 1910 steg medlemsantalet i en relativt långsam takt och uppgick i slutet av perioden till 277 personer. Därefter skedde en snabb tillväxt till 610 medlemmar 1920 och 1934 passerades det första tusentalet. Men det dröjde fram till 1967 innan medlemsantalet nådde 2 000. Sedan

tog det emellertid endast nio år innan 3 000 medlemmar fanns inom föreningen. År 1987 registrerades det i föreningens historia största antalet medlemmar, som då var 4 000. Därefter sjönk medlemssiffrorna under tio år, men fr.o.m. 1997 vände trenden och 1998 var medlemsantalet uppe i nästan 3 300 (se figur 1).

Det ska också påpekas att föreningens verksamhet har organiserats på olika sätt över tid, vilket påverkat medlemsantalet. En tidig förändring av organisationen skedde 1919 då SFF, bland annat för att förhindra en dominans av livförsäkringsmän (och som vi återkommer till fanns då bara män) inom föreningen, organiserades i fem fackgrupper med egna styrelser och årsmöten. Ordförandena var samtidigt ledamöter i SFF:s styrelse. År 1921 utökades antalet fackgrupper till 6 och under 1980-talet fanns följande grupper: 1) persongruppen, 2) bilgruppen, 3) sjö, flyg- och transportgruppen, 4) sakgruppen, 5) allmänna gruppen och 6) PR-gruppen. För att undvika onödigt administrativt arbete avskaffades i januari 1989 emellertid fackgrupperna och istället fick föreningsstyrelsen ansvar för att arrangera föredrag och debatter inom de fackområden som årsmötet beslutat.

Det har också förekommit olika strategier för att aktivera medlemmarna på mötena. På 1910-talet uppmärksammades att de yngre medlemmarna endast i begränsad utsträckning deltog i diskussionerna på föreningens möten. För att öka möjligheterna för alla att komma till tals föreslogs att man skulle upprätta så kallade diskussionsklubbar inom respektive försäkringsgren. Diskussionsklubbarnas framväxt påskyndades också av föreningens utbildningsprogram, då kursdeltagarna såg klubbarna som en möjlighet att förenkla inlärningsprocessen. År 1974 fusionerade de tre i Stockholm verksamma diskussionsklubbarna med föreningen, vilket resulterade i en kraftig ökning av antalet medlemmar i SFF.

En annan viktig åtgärd för att expandera verksamheten genomfördes 1974 då föreningen frångick den tidigare komplicerade proceduren för medlemsanslutning. Inträdesförfarandet förenklades för personer som var anställda i försäkringsbranschen. Det räckte då med en enkel anmälan från den som önskade bli medlem, medan man för den som inte var anställd inom branschen behöll systemet med inval genom styrelsen efter förslag från två medlemmar. Den sistnämnda proceduren har förenklats ytterligare, så att det endast krävs förslag från en medlem.

År 1986 satsade föreningen på ökad medlemsrekrytering bland yrkesgrupper med anknytning till branschen, till exempelvis advokater och revisorer, i syfte att bland annat bredda debatterna på föreningsmötena. Under mitten av 1980-talet ökade antalet medlemmar relativt kraftigt, se figur 1. Det bör dock påpekas att tre fjärdedelar av medlemmarna utgjorts av personer som varit verksamma inom försäkringsbranschen, vilket varit en relativt stabil fördelning över tid. Under 1980-talet etablerades ett fördjupat samarbete med Försäkringssällskapet i Uppsala, vilket så småningom ledde till att

I Innsalasällskapet fusionerades med SFF

Uppsåttasanskräpet räsionerades med 511 .

I statistiken över antalet medlemmar fanns ett visst mörkertal eftersom tidigare medlemmar som inte betalat medlemsavgift räknades som medlemmar. I mitten av 1990-talet började i större utsträckning personer som inte betalat medlemsavgift att uteslutas, vilket varit en viktig förklaring till att medlemsantalet sjönk kontinuerligt under decenniet.

En annan stötesten för att öka antalet medlemmar var den så kallade kvinnofrågan. Under föreningens första tio år fanns endast män verksamma, men 1885 invaldes den framstående matematikprofessorn Sonya Kovalewski (ursprungligen Sofia Kovalevskaya). Hon hade kommit till Sverige 1881 och blev 1884 professor utan lärostol och 1889 full professor vid Stockholms högskola (sedermera universitet). Hon skrev också skönlitteratur tillsammans med Anne-Charlotte Edberg-Leffler varav en handlade om Sonyas liv som utkom postumt. Hon dog 1891 endast 41 år gammal i sviterna av lunginflammation.^[xii]

Trots denna banbrytande förändring inom föreningen så var inte den så kallade kvinnofrågan avgjord eftersom den första kvinnliga medlemmen blev ett undantag, samtidigt som den första kvinnan inom föreningen inte deltog på ett enda möte. Därefter behandlades genusfrågor under upprepade tillfällen av styrelsen. Exempelvis 1913 sökte en kvinna inträde i föreningen varvid styrelsen hade att ta ställning till om den sökanden enligt stadgarna kunde anses falla under definitionen "svensk eller utländsk person" som var ett krav för inval. Trots att ledningen inte fann några formella hinder för kvinnor inom föreningen, avslogs ansökan. Det var inte förrän på 1930-talet då det beslöts att inval av nya medlemmar skulle avgöras av styrelsen, istället för hela medlemskåren, som problemet fick sin slutliga lösning. Först då fick kvinnor möjlighet att delta i föreningens aktiviteter. Den första kvinnliga medlemmen som även deltog i föreningens möten var Märta Armfelt som arbetade som inspektör hos Skandia. Detta skedde 1932 men det skulle dröja innan andelen kvinnliga medlemmar ökade inom föreningen.^[xiii]

Efter andra världskriget förändrades föreningens medlemskår markant. Under slutet av 1940-talet var endast tre procent av medlemmarna kvinnor, men på 1950-talet hade andelen ökat till en tiondel. Andra intressanta förändringar skedde i slutet av 1960-talet och mitten av 1970-talet. Under den första perioden steg andelen kvinnor till cirka femton procent och 1975 utgjorde kvinnornas andel nära en fjärdedel. Därefter har den kvinnliga andelen fluktuerat, men trenden under 1980- och 1990-talet har varit en ständig tillväxt och 1998 bestod föreningens medlemmar till drygt 36 procent av kvinnor.

En av de viktigaste förklaringarna till den ökande andelen kvinnor (förutom en allmänt förändrad jämställdhetsuppfattning i samhället) har givetvis varit att kvinnornas position inom företagen har förändrats. Kvinnor har i större utsträckning tjänster med större ansvar och inflytande, och har därför större behov av föreningens information och upplysning. Inte förrän i början av 1980-talet började nämnas i föreningens verksamhetsberättelser att trots betvande förändringar hade skett så kännetecknades

föreningens verksamhetsberättelser att trots betydande förändringar hade örett så kallade förklarade fortfarande medlemskåren av ett lågt antal kvinnliga medlemmar. Det genomfördes därför kampanjer för att öka rekryteringen av kvinnor till föreningen.

Trots detta, 1998 bestod Svenska Försäkringsföreningens medlemskår endast till en tredjedel av kvinnor, medan fördelningen inom branschen var det motsatta, d.v.s. bestod av endast en tredjedel män.

Upplysning och information

Den uppgift som under 140 år varit främst förknippad med Svenska Försäkringsföreningen har varit dess mötesverksamhet. En tendens över tid har varit att instiftandet av de så kallade fackgrupperna ledde till en ökad differentiering av de ämnen som behandlades och att endast medlemmar i respektive fackgrupp deltog i mötena. Efter fackgruppernas avskaffande fick föreningens medlemmar inbjudan till föreningens samtliga aktiviteter, vilket har inneburit möjligheter för intresserade att delta i möten utanför den egna specialistkompetensen.

Samtidigt har mer övergripande frågor för branschens utveckling under det senaste decenniet blivit föremål för information och debatt i föreningen, vilket naturligtvis återspeglar den avreglering och strukturomvandling som under denna period ägt rum i försäkringsbranschen.

En av föreningens viktigaste målsättningar har varit att sprida information om försäkringars innebörd till en bredare allmänhet men även öka insikt och kunskap hos de anställda inom branschen. Denna upplysningsverksamhet inleddes i maj 1878 med den första utgåvan av "Försäkringsföreningens Tidskrift". I och med ingången av 1921 övertogs verksamheten, i relativt oförändrad form, av de nordiska försäkringsföreningarna och fick då det fortfarande använda namnet Nordisk Försäkringstidskrift. En av de stora förändringar inom föreningen som inträffat på 200-talet, vilket vi kommer att diskutera närmare nedan, har varit att Nordisk Försäkringstidskrift har gått från att ha varit en tryckt tidskrift till att bli en webbtidskrift.

Det ska också nämnas att en av föreningens tidiga huvuduppgifter var att från 1916 publicera Svensk Försäkrings-Årsbok. Årsboken har spelat en viktig roll för spridandet av information om utvecklingen inom branschen. Den har kommit till användning bland de anställda inom bolagen, men har även varit en kunskapskälla för intresserade bland t.ex. konsulter, studerande och forskare. Till följd av att färdigställandet av årsboken kom att bli alltför kostnadskrävande, vilket minskade möjligheterna att utveckla föreningens verksamhet på andra områden, avvecklades årsboken 2007.

Föreningen har också upplyst allmänheten om fördelarna med att bli kund av försäkringsbolagens utbud. Från 1920-talet annonserade de svenska försäkringsbolagen gemensamt i pressen för att öka kunskapen

om försäkring bland allmänheten. Detta sköttes av den så kallade pressbyrån inom SFF. I samband med de politiska strävandena på 1930-talet att få till stånd en nationalisering av försäkringsväsendet omorganiserades pressbyrån, så att en del av verksamheten övertogs av Svenska Försäkringsbolags Riksförbund. Upplysningsverksamheten till allmänheten stannade emellertid hos SFF och 1937 bildades den så kallade Svenska Försäkringsföreningens pressupplysningsbyrå. På 1940-talet kom byrån att vända sig till veckotidskrifter, till och med till så kallade damtidningar, där man publicerade noveller, kåserier och populärt hållna försäkringsartiklar för att sprida kunskap om försäkring i allmänhet och i synnerhet nya tjänster. År 1949 överfördes emellertid byrån och dess verksamhet till Svenska Försäkringsbolags Riksförbund.^[xiv]

Bland andra uppgifter som sköttes av byrån kan nämnas inledandet på 1930-talet av kurser för journalister för att öka deras kunskap om försäkring. Journalister hade visat en tendens att skriva om fall där bolagen framstod på ett negativt sätt, vilket ofta hade beskrivits på ett enligt branschen felaktigt sätt. Det blev därför viktigt att förklara för journalister hur försäkringsverksamheten egentligen fungerade och bidrog till att hjälpa människor i nöd. Då som nu finns det givetvis många försäkringsfall som kan vara svåra att avgöra men under 1930-talet fanns en tendens att massmedia svartmålade branschen. Man anordnade också kurser för lärare och bidrog med infallsvinklar på försäkring i läroböcker, instiftade uppsatstävlingar i grundskolan och förde reklamkampanjer i TV, radio och på biografier. Verksamheten syftade till att skapa en större förståelse för försäkringens innebörd för den uppväxande generationen. Även denna verksamhet kom att bli överförd till Svenska Försäkringsbolags Riksförbund.

En annan del av verksamheten var ägnad att sprida kunskap inom branschen – bland annat genom uppbyggnad av ett försäkringsbibliotek. Upprinnelsen till biblioteket var en förfrågan 1907 från Forsikringsbiblioteket i Köpenhamn som önskade ett utbyte av äldre årgångar av facktidsskrifter. I samband med detta beslöts att man skulle bygga upp ett offentligt försäkringsbibliotek. Efter ett antal turer om bland annat samlokalisering med Försäkringsinspektionens eller Handelshögskolans bibliotek, beslöts dock att man skulle bygga upp ett självständigt bibliotek. Organiseringen av biblioteket påbörjades 1925 men tog fart i samband med den utvidgade utbildningsverksamheten på 1930-talet då en modernisering genomfördes och även ett centralregister över befintlig försäkringslitteratur i Stockholm genomfördes.

Svenska Försäkringsföreningens kansli har sedan dess flyttat upprepade gånger och över åren fått en begränsad möjlighet att behålla denna imponerande skriftsamling. År 1986 deponerades föreningens omfattande samling av försäkringslitteratur hos Stockholms universitetsbibliotek, dels för att minska föreningens kostnader, dels för att garantera en professionell hantering av biblioteket. Genom överflyttningen till universitetsbiblioteket fick också flera människor tillgång till denna historiskt

intressanta boksamling. Det kan här också vara på sin plats att uppmana föreningens medlemmar såväl som andra intresserade att ta del av denna skattkammare som finns i Stockholms universitetsbibliotek.

Ett annat intressant forskningsmaterial från föreningen utgörs av den tidigare ordföranden Tage Larssons efterlämnade personliga material. I arkivet finns stora delar av Tage Larssons personliga korrespondens, en imponerande mängd av promemorior som rör de flesta områden inom försäkringsväsendet, men främst livförsäkring, medicinska och statistiska frågor samt ett omfattande material om den så kallade värdesäkringsdebatten (under den perioden som Sverige upplevde en galopperande inflation) och ATP-frågan. Materialet var först deponerat vid Ekonomisk-historiska institutionen, Uppsala universitet men i början på 2000-talet överfördes till Centrum för Näringslivshistoria i Bromma, Stockholm och är öppet för intresserade.

Fonder, stipendier och utmärkelser

En verksamhet som ökat i betydelse över tid har varit att finansiellt stödja forskningsprojekt inom och utanför försäkringsbranschen men även branschens anställda till vidareutbildning. Den första donationen till föreningen, som gav möjlighet till denna verksamhet, var det så kallade Rubensons stipendium som instiftades 1906. En av föreningens medlemmar, Viktor Rubenson, efterlämnade i sitt testamente 5 000 kr till föreningen med instruktion att två års räntor på kapitalet skulle utdelas för att "efter föreningens beprövande vartannat år utdelas såsom stipendium åt någon agent eller tjänsteman inom försäkringsbranschen för att bereda denne tillfälle att i utlandet studera märkligare företeelser på försäkringsväsendets område."

Efter avslutad studieresa var stipendiaten skyldig att hålla föredrag om resultatet av den på ett av föreningen organiserat möte. Den första stipendiaten blev Paul Bergholm, som sedermera blev vd för Återförsäkrings-AB Sveriges vd mellan 1914-1950 och Svenska Försäkringsföreningens sekreterare och ordförande under samma period. Paul Bergholm var också under många år huvudredaktör för Nordisk Försäkringstidskrift och medredaktör för Svensk-Försäkrings-Årsbok.[xv]

Rubensons stipendium och även andra mindre fonder ingår numera i Svenska Försäkringsföreningens minnesfond. Särskilt uppskattade har varit de så kallade nordiska resestipendierna som utdelades första gången 1924 och som med undantag av 1928 och under andra världskriget fortsatt beviljats i samarbete mellan de nordiska försäkringsföreningarna. Varje år fick sex medlemmar i föreningen möjlighet att under två veckor studera försäkringsmarknaden i Danmark, Finland eller Norge. Sedan 1988 inbjuder Islands Försäkringsförbund vart fjärde år en medlem från vardera av de nordiska systerföreningarna till en veckas studier av den isländska försäkringsmarknaden.

Sedan 1994 arrangerar också SFF årligen en studieresa till olika destinationer som bland annat varit London, Bryssel, Zürich och New York för att öka medlemmarnas möjligheter att få en uppfattning av praktisk verksamhet i utlandet. SFF bidrar även till att sprida information om stipendiemöjligheter i ett antal fristående stiftelser, vars löpande förvaltning anförtrots föreningen. Stipendierapporterna utgör ofta också en rik källa till artiklar i nordisk Försäkringstidskrift och därmed möjlighet för övriga medlemmar att ta del av nyvunnen kunskap.

Till följd av en ökad integration mellan de nordiska försäkringsmarknaderna har emellertid de nordiska stipendieresorna förändrats. Till skillnad från förr, så samlas nu samtliga stipendiater från de nordiska länderna på en plats för att diskutera ett särskilt utvalt ämne. Trots förändringar så har föreningen och dess nordiska systerföreningar varit en viktig mötesplats för att öka integrationen på den nordiska försäkringsmarknaden.

Sedan 1965 så har Svenska Försäkringsföreningen årligen delat ut Årets pris i svensk försäkring. Priset tilldelas en person som på ett särskilt sätt och under flera år har utmärkt sig inom branschen. Pristagaren ska vara en person som bidragit till föreningens viktigaste syfte, nämligen en sund och ändamålsenlig utveckling av branschen och som på olika sätt bidragit till innovationer och nytänkande inom branschen. Detta har varit samtliga pristagare sedan dess instiftande:

2014 *Annika Creutzer*, Creutzer & Co.

2013 *Björn Sporrang*, Trygg Hansa.

2012 *Björn von Sydow*, Ordförande, Arbetssskadekommissionen.

2011 *Gustaf Rentzhog*, Söderberg & Partners.

2010 *Yvonne Sjögren*, Folksam.

2009 *Sverker Olofsson*, Sveriges Television.

2008 *Mikael Petersson*, Folksam

2007 *Carina Lundberg Markow*, Folksam.

2006 *Anders Kleverman*, Svenska Försäkringsföreningen.

2005 *Göran Thorstensson*, Sirius International.

- 2004 *Mårten Ajne*, Gamla Livförsäkringsaktiebolaget SEB Trygg Liv.
- 2003 Konsumenternas försäkringsbyrå.
- 2002 *Erland Strömbäck*, f.d. Folksam.
- 2001 *Birgitta Rolander*, Alecta.
- 2000 Svenska Arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige.
- 1999 *Jan-Mikael Bexhed*, Skandia.
- 1998 *Maria Krafft*, Folksam.
- 1997 *Jan Carendi*, Skandia AFS.
- 1996 *Olof Engfeldt*, IFU utbildnings AB och *Fredrik Tamm*, AB Max Matthiessen.
- 1995 journalisten *Gunnar Loxdal*.
- 1994 *Marie-Louise Wenander*, Skandia International.
- 1993 *Larmtjänsts utredningsenhet*
- 1992 *Jan Hellner*, Institutionen för försäkringsrätt, Stockholms Universitet
- 1991 *Margareta Kettis*, Finansdepartementet
- 1990 *Hans von Heijne*, NFT:s ansvarige utgivare
- 1989 *Björn Sprängare*, Trygg-Hansa
- 1988 *Björn Wolrath*, Skandia
- 1987 *Kenth Ström*, Skandia; *Claes Tingvall*, Folksam
- 1986 *Göran Lindberg*, Skandia
- 1985 *Reinhold Henriksson*, Svenska Stöldskyddsföreningen
- 1984 Hans Lindstedt, FSAB

1983 Olof H Appelloff, Stockholm

1982 *Birger Höglund*, Skandia

1981 *Lennart Elfverson*, Försäkringsinspektionen

1980 *Sven F Karlsson*, FSAB

1979 *Claes Foberg*, Skandia

1978 *Ulf K Nordenson*, Högsta Domstolen

1977 *Karl-Herman Håkansson*, FSAB

1976 *Karin von Willebrand*, Försäkringsinspektionen

1975 *Lars Edstam*, Trygg-Hansa och *Sven Lidman*, Skandia

1974 *Tage Larsson*, Skandia

1973 *Kurt Schalling*, Hansa Sjö

1972 *Gunnar Lanteli*, Trygg-Hansa

1971 *Lennart Lagerström*, SPP

1970 *Allan Alvarson*, Skandia

1969 *Georg Oding*, Skandia

1968 *Ebbe Jacobsson*, Skandia

1967 *Arne Pernell*, Folksam

1966 *Henry Tellmar*, Skandia

1965 *Frits Börje*, Svenska Försäkringsföreningen

Sammanfattande diskussion

I en annan artikel i detta nummer av NFT beskriver Sara Råsmar de viktigaste förändringarna som har skett inom föreningen det senaste decenniet och därför har vi här undvikit att diskutera betydelsefulla ändringar av verksamheten de senaste 15 åren.

Sammanfattningsvis vill vi understryka att Svenska Försäkringsföreningen har varit en viktig organisation för att öka stabiliteten på den svenska marknaden och bidragit till att öka kunskap och kännedom inom försäkringsområdet. Föreningen har agerat som social mötesplats, remissorgan, utbildningsenhet och bidragit med stipendier och utmärkelser. Denna artikel har förhoppningsvis delvis visat föreningens mångsidiga verksamhet, vilken har ändrats i takt med tiden.

Det är viktigt att understryka föreningens ideella karaktär som överlevt 140 års verksamhet. Detta har varit möjligt tack vare att representanter från branschen har visat stort engagemang. I diskussionen har vi undvikit att namnge personer – eftersom de är så många – som bidragit med sin kompetens till föreningens innehåll men utan dessa insatser hade föreningen – som många andra branschorganisationer i Sverige – inte längre funnits. Förändrade omständigheter har tvingat föreningen att para den ideella verksamheten med kommersiella inslag. Detta har varit nödvändigt för att säkerställa föreningens överlevnad men har samtidigt utvidgat verksamheten.

Vi ska därför passa på att tacka alla personer inom branschen som har bidragit till föreningens verksamhet under 140 år. Tack går till föreningens medlemmar som har understött verksamheten som representanter inom styrelsen, agerat som kontaktpersoner ute på företagen, men också bidragit som presentatörer på möten och författare av artiklar. Dessutom vill vi särskilt rikta ett tack till föreningens eminenta kansli som sett till att föra föreningens traditioner vidare men också anpassat verksamheten efter förändringar inom branschen och i samhället i stort.

Det är vår förhoppning och övertygelse att föreningen, vid firandet av 150 års verksamhet, 2025, och även därefter, trots att vi troligen kommer att få se fler förändringar av föreningens uppgifter, fortfarande kan fullgöra sina åtaganden mot sina medlemmar och verka för en sund och ändamålsenlig utveckling av försäkringsväsendet.

---

[i] Framställningen bygger, om inte annat anges, på uppgifter från SFF:s verksamhetsberättelser och styrelseprotokoll. Se även Kleverman, A. & Lönnborg, M. (2000). "Svenska Försäkringsföreningen – I det förgångna och i framtiden". I: Bratt, C., Kleverman, A. & Strömbäck, E. (red.). *Svensk Försäkrings Framtid*.

Stockholm: Svenska Försäkringstöreningens förlag: s. 157-167.

[ii] Larsson, M. & Lönnborg, M. (2009). "Den svenska finansmarknaden i ett långsiktigt perspektiv". I: Grip, G. (red.). *Folksam 1908-2008. Volym 2. Mer än endast försäkring*. Stockholm: Informationsförlaget: s. 210-255.

[iii] Namnet Thule försvann i samband med fusionen med Skandia 1963 men har nu återkommit som namn på konsortiet som användes för att ombilda Skandia till ett ömsesidigt bolag.

[iv] Englund, K. (1982). *Försäkring och fusioner. Skandia, Skåne, Svea, Thule, Öresund*. Stockholm: Skandia. Leffler, J. (1905). *Försäkringsaktiebolaget Skandia 1855-1905*. Stockholm: Skandia. Bring, E. (1917). *Brand- och lifförsäkringsaktiebolaget Svea. Minnesskrift 1866-1916*. Göteborg. Bolin, S. (1934). *Brand- och lifförsäkringsaktiebolaget Skåne 1884-1934*. Malmö. Larsson, M. & Lönnborg, M. (2010). "The History of Insurance Companies in Sweden: 1855-2005". in: Caruana de las Cagigas, L. (ed.). *Encuentro Internacional sobre la Historia del Seguro*, Fundació Mapfre, Madrid, pp. 197-237. <https://www.mapfre.com/ccm/content/documentos/fundacion/cs-seguro/libros/encuentro-internacional-sobre-la-historia-del-seguro.pdf>

[v] Larsson, M. & Lönnborg, M. (2015). "Regulating competition of the Swedish insurance business. The role of the insurance cartel registry". In: Fellman, S. & Shanahan, M. (eds.). *Regulating Competition. Cartel Registers in the Twentieth Century World*. London & New York: Routledge: pp. 248-267. Larsson, M. & Lönnborg, M. (2009). "Samverkan och konkurrens inom svensk försäkring". I: Grip, G. (red.). *Folksam 1908-2008. Volym 2. Mer än endast försäkring*. Stockholm: Informationsförlaget: s. 179-209. Lönnborg, M. (2012). "August Strindberg och försäkringsmarknaden". *Nordisk Försäkringstidskrift*. No. 4.

[vi] Grenholm, Å. (1935). *Svenska Försäkringsföreningen 1875-1935, minnesskrift*. Stockholm: s. 9 ff. Herlitz, K. (1925). *Svenska Försäkringsföreningen 1875-1925*. Svenska Försäkringsföreningen: Stockholm 1925. Larsson, T. (1975). "Svenska Försäkringsföreningen 100 år". *Nordisk Försäkringstidskrift*: s. 185. Larsson, M. & Lönnborg, M. (2015). "The Survival and Success of Swedish Mutual Insurers". In: Pearson, R. & Yoneyama, T. (eds.), *Corporate Forms and Organisational Choice in International Insurance*. Oxford: Oxford University Press.

[vii] Grenholm, Å., Svenska Försäkringsföreningen 1875-1935, minnesskrift, Stockholm 1935, s. 9 ff. Herlitz, K. (1925). *Svenska Försäkringsföreningen 1875-1925*. Stockholm: Svenska Försäkringsföreningens Förlag. Larsson, T. (1975). "Svenska Försäkringsföreningen 100 år", *Nordisk Försäkringstidskrift*.

[viii] Larsson, M. & Lönnborg, M. (2014). *Finanskriser i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, M. (1998). *Staten och kapitalet. Det svenska finansiella systemet under 1900-talet*. Stockholm: SNS: s. 56 ff.

[ix] Denna organisation har sedermera förändrats vid upprepade tillfällen, först namnändrat 1990/91 till Sveriges Försäkringsförbund och 2005/2006 blev man en del av "Svensk Försäkring i Samverkan" som är en koncernliknande organisation med målsättning att öka samverkan hos organisationer vilka har försäkringsbranschen som uppdragsgivare. År 2011 ändrades namnet till Svensk Försäkring. Följande organisationer ingår idag i samarbetet: Svensk Försäkring, Försäkringsbranschens Arbetsgivareorganisation (FAO), Trafikförsäkringsföreningen (TFF), Min Pension i Sverige AB, Larmtjänst, GSR Skadeanmälningsregistret, Svensk Försäkrings Nämnder (vilka administrerar fem av Svensk Försäkrings frivilliga nämnder: Personförsäkringsnämnden, Ansvarsförsäkringens Personskadenämnd, Ombudskostnadsnämnden, Svensk Försäkrings Prövningsförfarande beträffande Ombuds Lämplighet, Nämnden för Rättsskyddsfrågor och Livförsäkringsbolagens Skattenämnd), Trafikskadenämnden, Patientförsäkringsföreningen (PFF), Patientskadenämnden, Fullmaktskollen i Sverige AB och Svensk Försäkring Administration. Dessutom ingår Svenska Försäkringsföreningen i samarbetet, vilken således från början var initiativtagare till Svensk Försäkring.

Larsson, M., Lönnborg, M. & Svärd, S-E. (2005). *Den svenska försäkringsmodellens uppgång och fall*. Stockholm: Svenska Försäkringsföreningens Förlag.

[x] Grip, G. (1987). *Vill du frihet eller tvång? Svensk försäkringspolitik 1935-1945*. Uppsala: Almqvist & Wiksell.

[xi] Svensk Försäkringsårsbok (1969) s. 416.

[xii] Larsson, M. & Lönnborg, M. (2014). *Scor Sweden Re. Hundred Years of Swedish Re(Insurance) History*. Stockholm: Dialogos.

[xiii] Svensk försäkringsmatrikel (1940).

[xiv] Grenholm, Å. (1950). *Om okunnighetens bekämpande. Några ord om den 75-åriga Svenska Försäkringsföreningens utbildnings- och upplysningssträvanden*. Stockholm: Svenska Försäkringsföreningens Förlag, 1950, s. 85 ff.

[xv] Larsson & Lönnborg, *Scor Sweden Re*, s. 42-43.

Nordisk försäkringstidskrift

Ett samarbete mellan försäkringsföreningarna i Danmark, Norge och Sverige

forsakringsforeningen.se • forsikringsforeningen.no • forsikringsforeningen.dk

